

Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

G O D I Š N J I I Z V J E Š T A J

**o sprovođenju Strategije o upravljanju otpadom
u Crnoj Gori do 2030. godine**

za 2024. godinu

SADRŽAJ

UVOD	7
1. CILJEVI U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM	8
2. UPRAVLJANJE OTPADOM.....	8
2.1. UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM.....	9
2.2. UPRAVLJANJE POSEBNIM VRSTAMA OTPADA.....	12
3. NEUREĐENA ODLAGALIŠTA	13
4. JAČANJE JAVNE SVIJESTI.....	13
KONSTATACIJE	14
PREDLOG ZAKLJUČAKA	16

UVOD

Strategija upravljanja otpadom u Crnoj Gori do 2030. godine je donešena 2015. godine i predstavlja osnovni dokument kojim Crna Gora definiše razvoj i reguliše sistem upravljanja otpadom, usklađenog sa obavezama prema EU direktivama. Naslonjena na Nacionalnu strategiju održivog razvoja Crne Gore, kao svoj bazični dokument, ali i ustavno opredjeljenje Crne Gore da se razvija kao ekološka država, Strategija definiše svoje ciljeve shodno potrebi obezbjeđivanja sinergije razvoja države i očuvanja životne sredine u pogledu uticaja otpada na kvalitet njenih osnovnih parametara.

Osnovni cilj izrade ovog dokumenta je da se obezbijede polazne osnove za dalje detaljno planiranje aktivnosti koje će biti definisane kroz izradu državnog i lokalnih planova upravljanja otpadom i druge neophodne planske i tehničke dokumentacije.

Opšti cilj Strategije je uspostavljenje uspješnog, funkcionalnog i održivog sistema upravljanja otpadom u Crnoj Gori.

Posebni ciljevi Strategije su sljedeći:

- ubrzan i intenzivan razvoj javne svijesti o neophodnosti rješavanja stanja u pogledu upravljanja otpadom, kao i o podjednako važnom i obavezujućem učešću stanovništva, privrede i institucija države u funkcionisanju i poštovanju uspostavljenog sistema upravljanja otpadom;
- uvođenje principa cirkularne ekonomije u proizvodni i trgovinski sistem u Crnoj Gori sa jasnim ciljem unaprjeđenja ponovne upotrebe materijala i proizvoda;
- postizanje zadovoljavajućeg nivoa razvoja i intenzivne primjene u praksi sistema primarne i sekundarne selekcije otpada, sve sa ciljem sakupljanja reciklabilnih, prije svega ambalažnih, materijala, radi ponovne upotrebe i/ili reciklaže, tj. njihove ekonomske valorizacije, odnosno prerade u druge proizvode sličnog ili nižeg kvaliteta, koji svakako imaju mjesto na tržištu;
- povećanje stepena izdvajanja i iskorišćenja biorazgradivog otpada;
- povećanje stepena izdvajanja i adekvatnog recikliranja i odlaganja građevinskog otpada i otpada od rušenja;
- obezbjeđivanje tretmana kanalizacionog mulja;
- smanjivanje količine otpada koji se odlože na deponiju;
- priprema sistema upravljanja otpadom za buduće iskorišćenje energije iz otpada i/ili termičku obradu otpada.

Treba napomenuti da je u tekstu Strategije navedeno da: “Osnovni način praćenja realizacije Strategije biće uredno pripremani godišnji izvještaji o realizaciji državnog, regionalnih i lokalnih planova upravljanja otpadom, koji će kroz svoju realizaciju uticati na suštinsko zadovoljavanje ciljeva Strategije.” Strategija ne sadrži Akcioni plan već se kaže “Detaljan Akcioni plan je dio Državnog plana upravljanja otpadom.” Zbog navedenog do sada se nisu rađeni izvještaji o realizaciji Strategije.

Ovaj izvještaj je izrađen na osnovu dostavljenih informacija od jedinica lokalne samouprave, nadležnih institucija u oblasti upravljanja otpadom, pravnih lica i preduzetnika koji obavljaju poslove upravljanja otpadom.

1. CILJEVI U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

U Strategiji su precizno definisani ciljevi vezano za ponovnu upotrebu i reciklažu odbačenih materijala, a to su:

- najmanje 50% ukupne količine sakupljenog otpadnog materijala, kao što su staklo, papir, metal i plastika, treba pripremiti za ponovnu upotrebu i reciklažu do 2020. godine, dok je u istom periodu potrebno pripremiti za ponovnu upotrebu najmanje 70% neopasnog građevinskog otpada;
- predviđa obezbjeđivanje uslova u kojima će količina biološko razgradivog komunalnog otpada koji se odlaže na deponiju dostići nivo od 35% od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini.

Rezultati prethodnog načina sakupljanja primarno selektovanog otpada nisu zadovoljavajući zbog čega je plan da se vrši primarna selekcija otpada u više različitih kontejnera, određenih samo za određenu vrstu komponente otpada (posebno staklo, PET, metal, papir), pređe na princip „dvije kante“ za separatno sakupljanje suve i mokre frakcije. To je princip kojim se sakupljanje otpada pojednostavljuje na način da se razdvajanje otpada vrši na mjestu njegovog nastanka, u dvije kante:

- suva kanta - zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i slično,
- mokra kanta - odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokar zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i slično.

U 2024-oj godini nisu dostignuti planirani ciljevi, a princip sakupljanja otpada u „dvije kante“ nije u potpunosti zaživio.

2. UPRAVLJANJE OTPADOM

Upravljanje otpadom predstavlja kompleksnu i multidisciplinarnu oblast koja obuhvata sve aktivnosti povezane sa kontrolom, obradom i regulacijom otpada, počev od njegovog nastanka, pa sve do konačnog zbrinjavanja. Ova oblast uključuje čitav niz postupaka: identifikaciju i klasifikaciju otpada, njegovo prikupljanje, privremeno skladištenje, transport, obradu (fizičku, hemijsku, biološku ili termičku), reciklažu korisnih materijala, kao i ekološki prihvatljivo odlaganje ostataka koji se ne mogu dalje iskoristiti.

Upravljanje otpadom se ne odnosi samo na tehničke procese, već i na strateško planiranje, donošenje politika i implementaciju zakonskih i regulatornih okvira, koji obezbjeđuju da se otpad tretira na način koji ne ugrožava životnu sredinu i zdravlje ljudi. Ova oblast podrazumijeva saradnju između javnog sektora, privatnih kompanija, lokalnih zajednica i građana, kako bi se uspostavio efikasan, održiv i transparentan sistem upravljanja otpadom.

U savremenom kontekstu, posebno se ističe značaj prelaska sa linearnog modela na model cirkularne ekonomije, koji podrazumijeva maksimalno iskorišćavanje resursa, produženje životnog vijeka proizvoda, reciklažu i ponovnu upotrebu sirovina. Na taj način, upravljanje otpadom postaje ključan alat u borbi protiv klimatskih promjena, smanjenja zagađenja i očuvanja prirodnih resursa.

Takođe, oblast upravljanja otpadom obuhvata i edukaciju javnosti, promociju održivih navika, kao i razvoj inovativnih tehnologija za tretman različitih vrsta otpada – od komunalnog i industrijskog, do opasnog, medicinskog i elektronskog otpada. U tom smislu, efikasno upravljanje otpadom predstavlja jedan od osnovnih stubova održivog razvoja i ekološke odgovornosti savremenih društava.

2.1. UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM

Za period obuhvata planiranja, 2015-2030. godina, Strategijom su predviđene sljedeće aktivnosti:

- Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra;
- Uspostavljanje sakupljačke mreže u seoskim naseljima, što je uslov za postizanje cilja uspostavljanja sakupljačke mreže na cjelokupnoj teritoriji Crne Gore;
- Organizovanje sakupljanja tzv. "suve" komponente otpada (ambalažni otpad) u seoskim naseljima (aktivnosti po pitanju primarne separacije u seoskim naseljima odvijaju se paralelno sa uključivanjem seoskih naselja u organizovani sistem sakupljanja otpada);
- Završetak izgradnje reciklažnih dvorišta, različitog tipa, u gotovo svim opštinama, prema modelu odabrane opcije predstavljene u Državnom planu upravljanja otpadom;
- Završetak izgradnje predviđenih sabirno-pretovarnih tj. transfer stanica;
- Nabavka nedostajuće opreme za sakupljanje reciklabilnih materijala (kante i kontejneri, vozila i dr.);
- Podizanje kapaciteta komunalnih preduzeća koja obavljaju komunalne poslove na području svih opština;
- Opremanje velikih proizvođača ambalaže (tržni centri, megamarketi, robne kuće, hoteli i dr. ugostiteljski objekti, administrativni objekti, škole, groblja i dr.) opremom za sakupljanje većeg kapaciteta (kontejneri od 7 m³, pres kontejneri i sl.);
- Uspostavljanje saradnje sa operaterima sistema i ostvarivanje bliže saradnje sa reciklerima;
- Intenziviranje aktivnosti u domenu jačanja javne svijesti i održavanje kontinuiteta u tom pogledu, organizovanje kampanja i tribina, informisanje građana preko medija, organizovanje akcija sakupljanja pojedinih vrsta otpada, eko kampova, različitih atraktivnih kampanja;
- Unaprijediti odnos javnih komunalnih preduzeća i stanovništva intenziviranjem aktivnosti ovih preduzeća u domenu animacije stanovništva;
- Obezbjediavanje društveno-korisnog poslovanja javnih-komunalnih preduzeća;
- Uspostavljanje GIS aplikacije sa ciljem praćenja stanja u oblasti upravljanja otpadom i poboljšavanja baze podataka o komunalnom i drugim vrstama otpada u Crnoj Gori;
- Smanjenje količine otpada koji se odlaže na deponije.

Upravljanje komunalnim otpadom je izvorna nadležnost jedinice lokalne samouprave i obavlja se na način što se komunalni otpad odlaže na sanitarnim deponijama, privremeno skladišti na lokacijama za privremeno skladištenje komunalnog otpada, odlaže se na gradskim neuređenim odlagalištima i manjim dijelom se selektivno odvaja za ponovnu upotrebu i recikliranje.

Iz godišnjih izvještaja o realizaciji lokalnih planova o upravljanju komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom dostavljenih Ministarstvu, Agenciji i podataka od relevantnih sakupljača i proizvođača otpada može se konstatovati:

- da su komunalna preduzeća, u izvještajnom periodu, sakupila 312.409 tona komunalnog otpada sa kabastim i tzv. „zelenim“ otpadom,
- na sanitarnim deponijama u Podgorici i Baru odloženo je 198.649 tona komunalnog otpada,
- privremeno je uskladišteno 100.114 tona komunalnog otpada,
- primarnom i sekundarnom selekcijom za ponovnu upotrebu i reciklažu komunalna preduzeća odvojila su 4.863 tone (papir, plastiku, metal i staklo),
- Opština Nikšić je, prije zatvaranja neuređenog odlagališta „Mislov do“, nelegalno odložila oko 13.706 tona komunalnog otpada. Nakon zatvaranja odlaganje se vršilo na deponiji „Livade“ Podgorica i odloženo je 8.472 tone.

- Ukupna količina odvojeno sakupljenog reciklabilnog otpada, papira, kartona, plastike i metala iz komunalnog otpada je 4.863 tone (papir, plastika, metal i staklo), kabastog otpada 12.419 i tzv. “zelenog” 7.356 tona. Ministarstvo ne posjeduje informaciju da li je sva količina kabastog i “zelenog” otpada obrađena na zadovoljavajući način, osim da je u Kotoru proizvedeno 120m³ kvalitetnog komposta.
- Kapaciteti JLS i komunalnih preduzeća su limitirajući faktor za uspješnu realizaciju lokalnih planova.

Kratak pregled upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom u Crnoj Gori po opštinama:

1. **Andrijevica:** Izgrađena je transfer stanica ali zbog projektnih propusta nema uslova za priključenje na električnu i vodovodnu mrežu. Ova opština raspolaže privremenim skladištem komunalnog otpada „Sućeska“. Ne primjenjuje se lokalna odluka koja se odnosi na odvojeno sakupljanje otpada. Sistem odvojenog sakupljanja otpada još nije uspostavljen.
2. **Bar:** Na teritoriji opštine Bar nalazi se sanitarna deponija „Možura“ na kojoj se odlaze otpad sa teritorija opština: Bar, Ulcinj, Budva, Tivat i Kotor. Lokalna odluka koja se odnosi na odvojeno sakupljanje otpada se djelimično primjenjuje. Urađena je Studija izvodljivosti za centar za selektivno sakupljanje otpada. Za kompostanu je urađena Studija izvodljivosti sa idejnim rješenjem.
3. **Berane:** Privremeno skladište komunalnog otpada „Rujišta“ nalazi se 25 km od grada, sa nepristupačnim, neasfaltiranim pristupnim putem. Raspisan je tender za izgradnju reciklažnog dvorišta sa sortirnicom. Postojanje velikog broja neuređenih odlagališta predstavlja veliki problem za rad komunalnog preduzeća. I pored čišćenja neuređenih odlagališta ponovo se odlaze na tim lokacijama.
4. **Bijelo Polje:** Lokacija za privremeno skladištenje komunalnog otpada „Dobrakovo“ nalazi se 16 km od grada. Ne sprovodi se odvojeno sakupljanje komunalnog otpada, niti se vrši mjerenje otpada.
5. **Budva:** Sakupljeni miješani komunalni otpad se odvozi na sanitarnu deponiju „Možura“ u Baru.
6. **Glavni grad Podgorica:** Najrazvijeniju infrastrukturu za upravljanje otpadom u našoj zemlji posjeduje Glavni grad. Raspolaže sa sanitarnom deponijom “Livade” sa reciklažnim centrom gdje se vrši sekundarna selekcija komunalnog otpada, šest reciklažnih dvorišta i ima dobru pokrivenost komunalnim uslugama sa razvijenom mrežom polupodzemnih i klasičnih kontejnera.
7. **Danilovgrad:** Sakupljeni miješani komunalni otpad se odvozi na sanitarnu deponiju „Livade“. Odvojeno se sakuplja zeleni otpad koji se dalje ne tretira na adekvatan način. Već duži niz godina je napravljen plato za reciklažno dvorište, ali oprema nije nabavljena.
8. **Žabljak:** Opština raspolaže reciklažnim centrom, ali odluka koja se odnosi na odvojeno sakupljanje komunalnog otpada se ne primjenjuje. Sprovedene su aktivnosti u cilju realizacije izgradnje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada, pretovarne stanice za komunalni otpad i dodatne kade za odlaganje komunalnog otpada, međutim za izvođenjem radova se još nije otpočelo.
9. **Kolašin:** Počela je sa radom transfer stanica otpada, preostali miješani komunalni otpad odvozi se u Podgorici. U toku su aktivnosti na realizaciji projekta Izgradnje lokalnog objekta od opšeg interesa – Pejzažno uređenje zelenih površina specijalne namjene – zatvaranje i rekultivacija privremenog skladišta komunalnog i neopasnog građevinskog otpada u Bakovićima, Kolašin.
10. **Kotor:** Opština raspolaže transfer stanicom na kojoj se vrši sekundarna selekcija komunalnog otpada, nakon čega se preostali miješani otpad odvozi na deponiju „Možura“ u Bar. Primjenjuje se odluka o načinu odvojenog sakupljanja komunalnog otpada i vrši se odvojeno sakupljanje reciklabilnih frakcija. Ova opština upravlja kompostanom gdje se

značajne količine zelenog otpada obrađuju. Kompostana je predviđena za četiri opštine: Kotor, H.Novi, Budva i Tivat, ali instalirani kapaciteti nijesu dovoljni tako da se tretira samo otpad iz Opštine Kotor. U izvještajnom periodu dobijeno je 120m³ kvalitetnog komposta, koji se uglavnom koristi za parkove i zelene površine.

11. **Mojkovac:** Završena je sanacija privremenog skladišta komunalnog otpada „Zakršnica-Podbišće“, kao i izgradnja transfer stanice za otpad za Mojkovac i Kolašin i stavljena je u funkciju.
12. **Nikšić:** Odlaganje komunalnog otpada se vršilo na nelegalnom odlagalištu „Mislov do“, koje je sredinom 2024. godine zatvoreno, a komunalni otpad se odvozi na sanitarnu deponiju „Livade“ Podgorica.
13. **Plav:** Miješani komunalni otpad se odvozi na privremeno skladište komunalnog otpada „Jerina“ Martinoviće u Gusinju. Instalirano je reciklažno dvorište sa sortirnicom sa vrlo malim kapacitetom pa se odvojeno sakupljanje vrši u neznatnim količinama.
14. **Gusinje:** Miješani komunalni otpad se odvozi na lokaciju za privremeno skladištenje komunalnog otpada „Jerina“ Martinoviće.
15. **Pljevlja:** Miješani komunalni otpad se odvozi na lokaciju za privremeno skladištenje komunalnog otpada „Jagnjilo“. U toku su aktivnosti za realizaciju projekta izgradnje transfer stanice i reciklažnog dvorišta sa sortirnicom.
16. **Plužine:** Miješani komunalni otpad bez prethodnog odvojenog sakupljanja se odvozi na sanitarnu deponiju „Livade“ u Podgoricu.
17. **Cetinje:** Miješani komunalni otpad bez prethodnog odvojenog sakupljanja se odvozi na sanitarnu deponiju „Livade“ u Podgoricu.
18. **Rožaje:** Opština raspolaže lokacijom za privremeno skladištenje komunalnog i građevinskog otpada „Mostina“.
19. **Tivat:** Vršiti se odvojeno sakupljanje komunalnog otpada, a preostali miješani komunalni otpad se odvozi na sanitarnu deponiju „Možura“ Bar. Kabasti i zeleni otpad se odvojeno sakuplja i obrađuje.
20. **Ulcinj:** Miješani komunalni otpad bez prethodnog odvojenog sakupljanja se odvozi na sanitarnu deponiju „Možura“ u Bar. Ne sprovodi se odvojeno sakupljanje komunalnog otpada.
21. **Herceg Novi:** Već duži period funkcioniše sistem odvojenog sakupljanja komunalnog otpada. Opština upravlja transfer stanicom, a miješani komunalni otpad se odvozi na lokaciju za privremeno skladištenje komunalnog otpada „Ubli-Tisove grede“.
22. **Šavnik:** Miješani komunalni otpad bez prethodnog odvojenog sakupljanja se odvozi na sanitarnu deponiju „Livade“ u Podgoricu.
23. **Petnjica:** Sakupljanje komunalnog otpada bez prethodnog odvojenog sakupljanja vrši komunalno preduzeće iz Rožaja i odvozi na privremeno skladište „Mostina“ u Rožaje. Izgrađeno je reciklažno dvorište ali zbog projektnih propusta ne može se priključiti na elektro i vodovodnu mrežu. Projekat realizovan iz sredstava IPA fonda, prekogranična saradnja Crna Gora-Kosovo.
24. **Tuzi:** Lokalnim planom Glavnog grada pokrivena je i teritorija opštine Tuzi. Sakupljeni miješani komunalni otpad bez prethodnog odvojenog sakupljanja odvozi se na Deponiju „Livade“ Podgorica.
25. **Zeta:** Lokalnim planom Glavnog grada pokrivena je i teritorija opštine Zeta. Sakupljeni miješani komunalni otpad odvozi se na Deponiju „Livade“ Podgorica.

2.2. UPRAVLJANJE POSEBNIM VRSTAMA OTPADA

Osnovni cilj za sve vrste otpada koji spadaju u posebne tokove jeste kvalitetna organizacija njegovog sakupljanja, privremenog skladištenja i predaja ovlašćenim reciklerima. U tom pravcu treba ostvariti sljedeće ciljeve:

- Uspostaviti sistem sakupljanja istrošenih akumulatora, kroz trgovinsku i mrežu autoservisa;
- Uspostaviti sistem sakupljanja istrošenih baterija, kroz trgovinsku mrežu i organizovane kampanje;
- Uspostaviti sistem sakupljanja otpadnih ulja, kroz edukaciju servisera i podjelom odgovarajućih posuda;
- Uspostaviti sistem sakupljanja otpadnih guma kroz trgovinsku i servisnu mrežu (vulkanizeri);
- Unaprijediti sistem upravljanja otpadnim vozilima kroz strateško partnerstvo sa ovlašćenim reciklerima;
- Uspostaviti periodično sakupljanje otpada od električnih i elektronskih aparata kroz strateško partnerstvo sa ovlašćenim reciklerom;
- Unaprijediti sistem sakupljanja medicinskog i farmaceutskog otpada kroz povezivanje privatnih ordinacija i apoteka;
- Uspostaviti sistem upravljanja veterinarskim otpadom;
- Uspostaviti sistem upravljanja kanalizacionim muljem;
- Promovisati maksimalno moguće korišćenje građevinskog otpada i otpada od rušenja građevinskih objekata;
- Unaprijediti izvještavanje zvaničnih institucija o količinama otpada koje se proizvode u svim oblastima funkcionisanja društva.

Sakupljanje posebnih vrsta otpada (baterije i akumulatori, otpadne gume, otpadna vozila, otpad od električnih i elektronskih proizvoda, ambalažni otpad i robolovni alat koji sadrži plastiku), njihovo zbrinjavanje, obaveza je kompanija koje takav proizvod proizvode ili uvoze, ili se bave prodajom te vrste proizvoda. Navedena obaveza je propisana Zakonom o upravljanju otpadom, kroz proširenu odgovornost proizvođača. Sistem preuzimanja, sakupljanja i obrade posebnih tokova otpada utvrđuje Vlada posebnim propisom. Javna komunalna preduzeća ili preduzeća koje se bave djelatnostima obrade otpada, mogu biti angažovana na obavljanju poslova sakupljanja posebnih vrsta otpada.

Upravljanje posebnim tokovima otpada, koji se na osnovu zakonskih odredbi ne smije deponovati, moguće je organizovati sakupljanjem u reciklažnim dvorištima ili na transfer stanicama, odakle bi ga zainteresovane i ovlašćene organizacije, koje se bave reciklažom, odnosno zbrinjavanjem te vrste otpada, otkupljivale.

Reciklažna dvorišta moraju biti opremljena za prijem, privremeno skladište i bezbjedan pretovar i transport posebnih vrsta otpada. Moraju posjedovati specijalne kontejnere i pod jasno definisanim uslovima skladištiti takav otpad. Vođenje evidencije dovezenih količina posebnih tokova otpada je obaveza odgovornog lica.

Tokom 2024. godine, sakupljeno je i pripremljeno za ponovnu upotrebu i reciklažu:

- 4.973 tone otpadne papirne, kartonske, plastične ambalaže i staklene ambalaže (neopasni otpad);
- 252 tone opasnog otpada od EE opreme;
- 5.471 tona baterija i akumulatora;
- 221 tona otpadnih guma;
- 117 tona otpadnih vozila;
- 377.375 tona otpada iz termičkih procesa.

Treba naglasiti da je u mnogim preduzećima u Crnoj Gori i institucijama organizovano odvojeno sakupljanje papirne, kartonske i plastične ambalaže. Najveći dio ovog otpada nalazi se uskladišteno kod proizvođača.

Iako su pojedina privredna društva upisana u registar sakupljača otpadnih guma, za sada nema potpunih informacija o aktivnostima na upravljanju ovom vrstom otpada.

Koncesionim elaboratom za upravljanje medicinskim otpadom, projektovana je godišnja količina otpada od 654 tone. U 2024. godini koncesionar je sakupio i obradio 489 tona medicinskog otpada.

U toku izvještajnog perioda, na osnovu podataka Agencije za zaštitu životne sredine, evidentirano da je sakupljano 1.974 tone otpadnog ulja koje se klasifikuje kao opasan otpad i 805 tona otpadnog jestivog ulja koji se klasifikuje kao neopasni otpad.

Detaljniji podaci dati su u Izvještaju o realizaciji Državnog plana upravljanja otpadom za 2024.

3. NEUREĐENA ODLAGALIŠTA

Nedostatak razvijene kulture upravljanja otpadom, naslijeđene nepravilne prakse i nedovoljna svijest o značaju očuvanja životne sredine i dalje se odražavaju širom naše teritorije. To se ogleda u prisustvu brojnih neuređenih odlagališta, često smještenih na vidljivim i osjetljivim lokacijama – uz puteve, obale rijeka, u parkovima i drugim javnim prostorima.

Informacije o neuređenim odlagalištima koja variraju po obimu – od manjih smetlišta sa nekoliko kubnih metara otpada do većih "divljih deponija" sa stotinama ili hiljadama kubnih metara – dostavljene su od jedinica lokalne samouprave i na osnovu njih je formiran Spisak identifikovanih neuređenih odlagališta koji je dat u Izvještaju o sprovođenju Državnog plana upravljanja otpadom za 2024. godinu. Redovno ažuriranje pomenutog spiska predstavlja važan korak ka sistematskom pristupu u mapiranju, sanaciji i prevenciji nelegalnog odlaganja otpada.

Uklanjanje i sanacija neuređenih odlagališta otpada predstavljaju odgovornost jedinica lokalne samouprave, koje u većini slučajeva raspolažu ograničenim infrastrukturnim i kadrovskim kapacitetima. Iako komunalna preduzeća ulažu napore u otklanjanju nelegalnih odlagališta, otpad se često ponovo pojavljuje na istim lokacijama. Najčešće je riječ o kabastom, zelenom i građevinskom otpadu, što ukazuje na potrebu za sistemskim pristupom prevenciji i kontrolisanju ovakvih pojava.

Tokom izvještajnog perioda, „Fond za zaštitu životne sredine“ je jedan dio svojih aktivnosti usmjerio na saniranju neuređenih odlagališta. Sanirano je 40 neuređenih odlagališta u 2024. godini, od kojih je osam u opštini Zeta, deset u opštini Plav, tri u opštini Nikšić, dvije u opštini Tuzi, dvije u opštini Rožaje i šest u opštini Gusinje.

Saniranje neuređenih odlagališta ima ključni značaj za očuvanje životne sredine i zdravlja stanovništva. Neuređena odlagališta predstavljaju izvore zagađenja tla, vode i vazduha, što može dovesti do ozbiljnih ekoloških i zdravstvenih problema. Njihova sanacija doprinosi smanjenju negativnog uticaja otpada na prirodu, poboljšava kvalitet životne sredine i stvara uslove za održivo upravljanje otpadom. Osim toga, uklanjanje neuređenih odlagališta pozitivno utiče na estetski izgled prostora i podstiče razvoj lokalnih zajednica, kao i podizanje ekološke svijesti građana. Stoga je sanacija neuređenih odlagališta jedan od ključnih koraka ka unapređenju životne sredine i kvalitetnijem životu svih građana.

4. JAČANJE JAVNE SVIJEŠTI

Razvoj javne svijesti mora biti prioritet u namjeri da se uspostavi snažan i održiv sistem upravljanja otpadom. Potrebno je da se pristupiti detaljno i kontinuirano tokom cijelog trajanja građenja uspješnog sistema upravljanja.

Ekološka svijest građana zasniva se na tri međusobno povezana elementa. Prvi element čine ekološka znanja, koja podrazumijevaju razumijevanje ograničenosti prirodnih resursa, kao i svijest o potrebi uspostavljanja ravnoteže između prirodnih sistema i društvenih aktivnosti koje oblikuje čovjek. Ova znanja obuhvataju i spoznaje o uzrocima ekološke krize, njenom globalnom karakteru, te potrebi za sveobuhvatnom globalnom strategijom održivog razvoja kao preduslovom za očuvanje života na planeti. Drugi element odnosi se na vrednovanje ekološke situacije, koje je uslovljeno sistemom vrijednosti određenog društva ili društvene grupe, a koje oblikuje stavove zajednice prema životnoj sredini. Treći element predstavlja ekološko ponašanje, koje se ogleda u konkretnim akcijama usmjerenim na rješavanje ekoloških problema. Takvo ponašanje zavisi od ličnih osobina pojedinca, njegovih potreba i mogućnosti da ih zadovolji na način koji je u skladu s principima očuvanja prirodne sredine.

Unaprjeđenje nivoa javne svijesti podrazumijeva usvajanje odgovornih obrazaca ponašanja na individualnom nivou, s ciljem smanjenja količine otpada koji nastaje. To uključuje razvijanje svijesti o značaju ponovne upotrebe otpada, kao i kupovine proizvoda izrađenih od reciklabilnih materijala. Posebnu važnost ima razdvajanje otpada radi reciklaže, kao i njegovo pravilno i savjesno odlaganje, u skladu sa principima održivog upravljanja otpadom.

Ministarstvo je sprovedo niz aktivnosti na jačanju javne svijesti u 2024. godini, koja se ogleda u saradnji sa nevladinim sektorom, finansiranjem niza njihovih projekata koji imaju za cilj unaprjeđenje ekološke svijesti, organizovanjem javnih rasprava, učešćem na okruglim stolovima, objavama na sajtu i društvenim mrežama.

KONSTATACIJE

1. Što se tiče pravne regulative u 2024. godini treba istaći donošenje Zakona o upravljanju otpadom i niz podzakonskih akata na osnovu ovog zakona.
2. Na osnovu dostavljenih podataka, komunalna preduzeća u Crnoj Gori u 2024. godini su sakupila 311.605 tona komunalnog otpada sa kabastim i tzv. „zelenim“ otpadom.
Od navedene sakupljene količine, na sanitarnim deponijama u Podgorici i Baru odloženo je 198.649 tona komunalnog otpada. Na lokacijama za privremeno skladištenje, u skladu sa članom 78 Zakona, sakupljeno je 100.114 tone komunalnog otpada.
Neuređeno odlagalište „Mislov do“ u Nikšiću je zatvoreno i otpočelo se sa njegovom sanacijom.
Završeno je saniranje privremenog skladišta u Mojkovcu.
4. Ukupna količina odvojeno sakupljenog reciklabilnog otpada, papira, kartona, plastike i metala iz komunalnog otpada je 4.863 tone, kabastog otpada 12.419 tona i tzv. „zelenog“ 7.356 tona. Ako saberemo reciklabilni otpad sakupljen od opštinskih komunalnih preduzeća i ovlašćenih sakupljača 4.973 tone onda dobijamo da je ukupno odvojeno sakupljeno 9,836 tona. Ministarstvo ne posjeduje informaciju da li je sva količina kabastog i zelenog otpada obrađena na zadovoljavajući način. Kapaciteti JLS i komunalnih preduzeća su limitirajući faktor za uspješnu realizaciju lokalnih planova.
5. Budući da, u dijelu zakonske obaveze organizovanja odvojenog sakupljanja otpada nijesu ostvareni zadovoljavajući rezultati, neophodno je da se pojača rad svih činilaca u oblasti upravljanja otpadom, i na državnom i lokalnom nivou.
6. Od posebnog značaja je primjena zakonske odredbe kojom je zabranjena upotreba tankih plastičnih kesa debljine između 15 i 50 mikrona. Ove kese su ranije bile najčešće u upotrebi, ali su istovremeno i najštetnije za životnu sredinu jer se teško recikliraju, a njihov period razgradnje

traje i po nekoliko stotina godina. U cilju smanjenja plastičnog otpada i podsticanja ekološki prihvatljivijih praksi, propisane su stroge kazne za nepoštovanje ove zabrane. Novčane kazne se kreću u rasponu od 1.000 do 40.000 eura, što jasno ukazuje na ozbiljnost pristupa i odlučnost da se ovakve negativne prakse iskorijene.

7. Uprkos preduzetim aktivnostima Ministarstva i velikog broja JLS, popis neuređenih odlagališta nije odrađen na adekvatan način. Procjenjuje se da pored popisanih postoji značajan broj neevidentiranih neuređenih odlagališta.
8. Odsustvo adekvatne organizacije upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom od strane jedinica lokalne samouprave ozbiljno ugrožava zaštitu životne sredine i zdravlje stanovništva, te je formiranje državne komunalne inspekcije prioritetno kako bi se obezbijedila primjena zakonskih obaveza i nadzor nad sprovođenjem mjera.
9. Radi obezbjeđivanja kvalitetnijeg izvještavanja o proizvedenim količinama otpada i uopšte stanja u oblasti upravljanja otpadom, od posebne važnosti je uspostavljanje informacionog sistema i jedinstvene baze podataka za Ministarstvo, Agenciju i Upravu za statistiku - MONSTAT.
10. Budući da je evidentan nizak stepen javne svijesti i odgovornosti građana prema otpadu, potrebno je kontinuirano raditi na edukaciji koja se odnosi na ekološke i ekonomske prednosti pravilnog upravljanja otpadom.